PRİZMA

"ƏSRİN müqaviləsi"-nin imzalanmasından 15 ildən artıq bir vaxt keçdi. Bu, dünyanın 19 ölkəsinin 41 neft şirkəti ilə 30-dək sazişin imzalanması üçün yol açdı. Məhz bu müqavilələrdən sonra dünya dövlətlərinin Azərbaycan iqtisadiyyatına marağı artdı, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə mövqeyi möhkəmləndi.

ŞƏFFAFLIQ VƏ İDARƏ OLUNMASI BAXIMINDAN AZƏRBAYCAN DÖVLƏT NEFT FONDU BİRİNCİ YERDƏDİR

AZƏRBAYCANIN inkişaf fondu

İLHAM ƏLİYEV: "BU ŞƏFFAFLIQ BİZƏ İMKAN VERİR Kİ, NEFTDƏN GƏLƏN GƏLİRLƏR İQTİSADİYYATIN VACİB SAHƏLƏRİNƏ SƏMƏRƏLİ ŞƏKİLDƏ YÖNƏLDİLSİN"

Dünya iqtisadi sisteminə inteqrasiya neft gəlirlərinin idarə edilməsi sahəsində ən yaxşı təcrübələrin tətbiqinə də imkan açdı. Azərbaycana daxil olan böyük neft gəlirlərinin toplanması və məqsədyönlü şəkildə istifadəsini təmin etmək məqsədi ilə 1999-cu ildə Heydər Əliyevin Fərmanı ilə Dövlət Neft Fondu yaradıldı. Prezident fərmanına əsasən, neft yataqlarının xarici şirkətlərlə birgə işlənməsindən əldə edilən mənfəət neftinin satışından daxil olan valyuta vəsaitləri və digər gəlirlər (bonuslar, akr-hesabı ödənişlər, tranzit tarifləri üzrə ödənişlər, icarə ödənişləri, Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsindən əldə olunan gəlirlər) başlıca olaraq Neft Fonduna toplanmağa başlanıldı.

Beləliklə, yarandığı vaxtdan keçən 10 il ərzində Neft Fondu üç mühüm vəzifəni yerinə yetirir. O, birincisi, böyük həcmdə daxil olan xarici valyuta gəlirləri şəraitində ölkədə makroiqtisadi sabitliyin qorunmasını və maliyyə-vergi intizamının təmin edilməsini, eyni zamanda neft gəlirlərindən asılılığın azaldılmasını və qeyri-neft sektorunun inkişafını təmin edir. İkincisi isə neft və qazın bərpa edilməyən təbii ehtiyat olduğunu nəzərə alaraq, onlardan əldə edilən gəlirin nəsillər arasında bərabər bölüşdürülməsi və gələcək nəsillər üçün ehtiyat vəsaitinin toplanmasını həyata keçirir. Onun üçüncü vəzifəsi isə ölkəmizin sosial-iqtisadi tərəqqisi ilə əlaqədar mühüm ümummilli layihələrin maliyyələşdirilməsidir.

FOND MÜHÜM STRATEJİ LAYİHƏLƏRİ MALİYYƏLƏŞDİRİR

DNF-nin vəsaiti hesabına ölkədə mühüm infrastruktur və sosialyönümlü layihələrin maliyyələşdirilməsi həyata keçirilib və keçirilir. Belə ki, ARDNF tərəfindən qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi nəticəsində əhalinin ən zərif təbəqəsi sayılan qaçqın və məcburi köçkünlər üçün Dövlət Neft Fondundan 464 milyon manatdan çox vəsait xərclənməklə, 54 yeni qəsəbə salınıb, 15 mindən çox ev tikilib. Onun 2009-cu il üzrə büdcəsindən bu məqsədlə 90 milyon manat xərclənəcək.

Fondun vəsaiti hesabına beynəlxalq əhəmiyyətli strateji infrastruktur layihələri də həyata keçirilir. Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsi Azərbaycanın regionda siyasi nüfuzunun güclənməsinə təkan verməklə bərabər, respublikamızın Qərbə doğru inteqrasiyasına, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə arasında siyasi və iqtisadi münasibətlərin inkişafına şərait yaradacaq. Asiya ilə Avropanı birləşdirən nəqliyyat dəhlizinin reallaşması üçün hələlik 30 milyon manat ayrılıb. Fonddan ayrılmış 521,5 milyon manat hesabına Oğuz-Qəbələ zonasından Bakı şəhərinə su kəməri çəkilir və o, tezliklə istifadəyə veriləcək. Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşməsi üçün isə fonddan 326,9 milyon manat ayrılıb.

Bundan başqa, neftdən əldə edilən gəlirlər hesabına hazırda ölkənin kadr potensialının artırılması istiqamətində də mühüm tədbirlər həyata keçirilir. Bu tədbirlərdən biri kimi, Prezident İlham Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı"nın reallaşması nəticəsində ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən kadr potensialının yaradılmasına, gənc nəslin təhsil səviyyəsinin artırılmasına və beynəlxalq səviyyəyə çatdırılmasına şərait yaranıb. Proqramın, ilk növbədə DNF-in vəsaiti hesabına maliyyələşdirilməsi "qara qızılın insan kapitalına çevrilməsi" ideyasının reallaşmasına doğru atılmış strateji bir addımdır.

Onun maliyyələşdirilməsinə Neft Fondundan 5.5 milyon manat ayrılıb. Bundan başqa, fondun vəsaiti hesabına Azərbaycan üçün mühüm siyasi, iqtisadi və strateji əhəmiyyətə malik olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac boru kəməri layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi məqsədilə 297,8 milyon manat xərclənib. 90 milyon manat isə Azərbaycan İnvestisiya Şirkətinin nizamnamə kapitalının formalaşdırılmasına, 87,6 milyon manat AÇG üzrə layihədə ARDNŞ-in iştirak payının tənzimlənməsinə yönəldilib. Göründüyü kimi, DNF inkişaf fondu kimi çıxış edir. Layihələrin həyata keçirilməsinə fonddan dövlət büdcəsinə transfert edilən 9,03 milyard manat önəmli rol oynayır.

DNF-in önəmli vəzifələrindən biri isə neft gəlirlərinin bir hissəsini gələcək nəsillərə saxlamaqdır. "Neft və qaz gəlirlərinin uzun müddətli istifadəsi strategiyası" adlı sənədə neft gəlirlərinin ən pik səviyyəyə çatdığı illərdə 25 faizinin gələcək nəsillərə saxlanılması göstərilir.

Əgər neftin bir barrelinin qiyməti 90-100 dollar qalarsa, ölkəyə ümumilikdə təxminən 250 milyard dollar daxil olacağı proqnozlaşdırılır. Dövlətin qəbul etdiyi strategiyaya görə, 250 milyard dolların 25 faizi, yəni 60 milyard dollar gələcək nəsillərə saxlanılacaq, qalan 190 milyard dollar isə infrastrukturun qurulmasına, təhsil, səhiyyə, nəqliyyat, qeyri-neft sektorunun, regionların inkişafına və digər işlərə sərf olunmalıdır. Bu rəqəm neftin qiymətindən asılı olaraq dəyişə də bilər. Önəmli olan vəsaitin bir hissəsinin gələcək nəsil üçün saxlanmasıdır. *Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin, "Mənim məqsədim Neft Fondunu Azərbaycanın gələcək nəsilləri üçün saxlamaqdır", ifadəsi bunu bir daha sübut edir.*

DÜZGÜN İNVESTİSİYA STRATEGİYASI

Dünyada baş verən son maliyyə böhranı fondun seçdiyi investisiya strategiyasının da düzgün olduğunu sübut etdi. Hazırda vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsini riskli alət sayılan səhmlərdə saxlayan investisiya fondları böyük itkilərlə üzləşir. Dünyanın aparıcı ölkələrinin əsas səhm indeksləri 2008-ci ilin əvvəlindən indiyə kimi 35 -55 faiz dəyərini itirib. Dünyanın bir sıra dövlət fondlarından fərqli olaraq, ARDNF vəsaitlərinin əksəriyyəti yüksək kredit reytinqi dövlət və dövlət agentliklərinin istiqrazlarına investisiya edilmişdir. Belə istiqrazlar isə maliyyə böhranları vaxtı nəinki qiymətdən düşmür, əksinə daha da bahalaşır.

"Bunları nəzərə alsaq, demək olar ki, Fond özünü maliyyə böhranının risklərindən əvvəlcədən sığortalamışdı. Dünya bazarında baş verən hazırkı vəziyyəti nəzərə alsaq, yaxın gələcəkdə Fondun ehtiyatlı investisiya siyasətinə davam etməsi ən səmərəli seçim olacaq",-fondun icraçı direktoru Şahmar Mövsümov mətbuata açıqlamasında deyib.

Qeyd edək ki, Neft Fondunun investisiya portfelinin məcmu dəyərinin 50 faizi ABŞ dolları, 40 faizi avro, 5 faizi İngiltərə funt sterlinqində ifadə olunan aktivlərə, digər 5 faizi isə dünya bazarlarındakı vəziyyətdən asılı digər aktivlərdə yerləşdirilib.

AZƏRBAYCANIN TƏCRÜBƏSİ DİGƏR ÖLKƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏDİR

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi DNF tərəfindən bir sıra layihələrin maliyyələşdirilməsinə böyük vəsait ayrılır və onların xərclənməsi nəzarət tələb edir. Fonddan bildirildiyinə görə, bütün layihələr üzrə sənədləşmələrin qanunvericiliyə uyğun aparılmasına nəzarət edilir.

Eyni zamanda layihələrin icrası barədə, ayrılan vəsait haqqında məlumat Neft Fondunun internet səhifəsində yerləşdirilir, layihələrə ayrılan xərclər Neft Fondunun büdcəsinin xərc maddəsini təşkil etməklə, parlamentin müzakirəsinə çıxarılan icmal büdcəsinin xərclərinə daxil edilir və həmçinin Fondun Müşahidə Şurasında müzakirə olunur.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev də neftdən əldə olunan gəlirlərin şəffaf şəkildə saxlanıldığını və səmərəli istifadə olunduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, DNF dünyada şəffaflıq təcrübəsinə görə birincidir: "Dünyada bir neçə ölkədə neft fondları vardır. Şəffaflıq və idarə olunması baxımından Azərbaycan Dövlət Neft Fondu birinci yerdədir ("Linaburq-Meduel Şəffaflıq İndeksi" cədvəlində yüksək yer tutub).

Baxmayaraq ki, Azərbaycan Dövlət Neft Fondu cəmi on il bundan əvvəl yaradılıb. *Bu şəffaflıq bizə imkan verir ki, neftdən gələn gəlirlər iqtisadiyyatın vacib olan sahələrinə səmərəli şəkildə yönəldilsin, yeni iqtisadi imkanlar yaradılsın, sosial məsələlər həll olunsun və iqtisadiyyatımız hərtərəfli inkişaf etsin".*

Neft Fondu Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsünün (MHŞT) Azərbaycanda tətbiqi prosesində fəal iştirak edir. Azərbaycan bu təşəbbüsə 2003-cü ildən qoşulub. İqtisadçı Azər Mehtiyevin sözlərinə görə, bu kifayət qədər ciddi və beynəlxalq arenada ölkənin müsbət imicinin formalaşmasına xidmət edən bir hadisədir. Azərbaycan böyük neft gəlirlərinə malik bir ölkə kimi belə gəlirlərin şəffafliğının təmin edilməsində maraqlı olduğunu, buna çalışdığını və nail olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirir. Bu həm beynəlxalq maliyyə qurumları, həm də qərb biznes dairələri və investorlar üçün maraq doğuran bir məsələdir. Azərbaycana investisiya qoyuluşuna təkan verir.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın MHŞT-nin dəyərləndirilməsi sahəsindəki təcrübəsinin öyrənilməsinə digər namizəd ölkələrin və onların vətəndaş cəmiyyətlərinin marağı artıb. 2007-ci ilin mayında Dövlət Neft Fondu MHŞT-nin tətbiqinə görə "BMT-nin Dövlət Qulluğu Mükafatı" ilə təltif edilib. Deməli, Neft Fondu düzgün yoldadır. O, nəinki dövlət büdcəsinin və milli valyutanın dar məqamda sabitləşdirilməsini təmin etmək, gələcək nəsillər üçün yığım formalaşdırır. Fond həm də öncül sahələrin inkişafını və sosial-iqtisadi baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edən layihələrin həyata keçirilməsini təmin edir.

Pünhan Əfəndiyev

Yazı Fondun fəaliyyəti barədə keçirilən jurnalistlər üçün "Ən yaxşı analitik məqalə" müsabiqəsinə təqdim olunur